

Üliõpilased haaravad sule

Noored filoloogid. Emakeelepäev täis tarkuseteri. Koostanud ja toimetanud Anastassia Zabrodskaja. Tallinn: TLÜ kirjastus, 2009. 273 lk.

Üliõpilaste värsked energilised ideed on väärt avaldamist ja nii ilmiski 2009. aastal Tallinna ülikooli kirjastuselt üliõpilastööde kogumik, mis on järjekorras teine: 2001. aastal ilmus Jüri Viikbergi toimetatud „Noored filoloogid. Valik üliõpilastöid”. Uue kogumiku koostaja ja toimetaja on noor keeleteadlane Anastassia Zabrodskaja ning artiklid põhinevad 2007. ja 2008. aasta Eesti Filoloogia Teadusliku Üliõpilasseltsi (EFTÜ) emakeelepäeva üliõpilaskonverentsi ettekannetel. Üliõpilaste ettekanded põhinevad omakorda nende bakalaureuse- ning magistritööde kõige kirkamatel ideedel ja on nõnda tõepoolest täis tarkuseteri, nagu lubab väljaande alapealkiri.

Noorte eesti filoloogide tööd saab jagada kaheks: ühelt poolt (eesti) keelele keskenduvad artiklid ja teisalt kirjandusanalüüsid. Artiklikogu koosneb kuuest osast: „Muutuv eesti keel”, „Kõnekeel ja kirjakeel”, „Kakskeelsus, keelekasutus, identiteet”, „Eesti keele kui teise keele õpe”, „Kirjanduse teemade ja motiivide otsingul”, „Aktuaalseid suundi kirjandusanalüüsis”. Peatükkide loendist võib järeldada, et keeleteemadele pühenduvad artiklid on konkreetsemad, kirjandusproblematika aga abstraktsem, mis on ka ainevaldkonna loomusest sõltuv – saab ju keeleprobleeme uurides rakendada rangemaid meetodeid ning kirjandusuurimus on enam intuiitsem, tõlgenduslikum, loomingulise algega. Keeleuurimusele keskenduvate artiklite puhul hakkavad kohe silma teatud suundumused: innukalt uuritakse integreerumisprobleeme, samuti muretsetakse eesti keele kvaliteedi pärast.

Mosaiikse töödekogu keeleosa juhatab sisse Kerli Prass, kes on uurimisteemaks valinud eesti pressiteadete süntaksi, võrreldes seda põgusalt uudiste lauseehitusega. Prass järeldab, et pressiteadete ja uudiste süntaks on sarnane. Niisamuti on autor kriitiliselt viidanud pressiteadetes vohama hakanud keerukale lausestruktuurile ja eelkõige tõkelisusest tulenevale *saama*-tulevikule. Järgmine, Marit Alase artikkel on vaatluse alla võtnud Saaremaa Põide valla asulanimede muutumise alates aastast 1787.

Tudengiartiklite kogumiku teises osas kirjutab Liina Kivimäe intrigeerival kognitiivlingvistilisel teemal. Tema arutlus süüvib Eesti

presidentide ametlike kõnede metafoorikasutusse, jõudes järeldusele, et sagedasemad mõistemetafoorid presidendi kui institutsiooni sõnavaras on olnud *riik/rahvas on taim* ning *riik/rahvas on isik*. Katrin Rikberg uurib, milline on eestlaste vestluskäitumine ning kuidas tajutakse viisakust tekstiliigiti. Väga põnev on teooria ja reaalsuses eksisteerivate arusaamade vahekord: eestlaste vestluskäitumisele peetakse omaseks otsekoheust, konkreetsust ja kõnevoorudele vahelesegamist, samas väidavad Rikbergi informandid, et need omadused on ebaviisakad. Siiski leian, et näitetekstide autorid oleksid võinud jääda anonüümseteks, sest sellisel juhul oleksid jäänud ära informantide isiklikest eelarvamustest ja kirjutaja/rääkija meediakuvandist johtuvad järeldused. On ju loomulik, et otsese ütlemisega kultuuritegelasele (nt (:) Kivisildnik, U. Ott jt) on lubatud rohkem kui näiteks tuntud teadlasele.

Elvira Küün on oma arutluses lahti kirjutanud Eestis aktuaalse teema – eesti venekeelsete noorte etnilise identiteedi. Uurimise ajendid pärinevad muulaste integreerumisel esile kerkivatest probleemidest. Analüüs päädib suhteliselt etteaimatava järeldusega: välja on kujunemas uus nn eestivenelase identiteet. Kadri Hein jõuab oma uurimuses järelduseni, et kurtide kooli õppemeetodid (Eestis vastavalt kakskeelne ja oraalne) avaldavad märkimisväärset mõju kurtide laste keelekasutusele isiklikus elus.

Huvipakkuv on ka Triin Kibari artikkel TLÜ venekeelsete üliõpilaste eesti keele õppe motivatsioonilistest orientatsioonidest. Muljetavalda bibliograafiaga uurimuses jõuab Kibar järeldusele, et TLÜ venekeelsed üliõpilased õpivad eesti keelt tihti kohustuslikus korras, samas on pealesunnitud regulatsioon läbipõimunud ka teiste eemärkidega, näiteks soovitakse end harida, saada parem töökoht, suhelda eestlastega jne.

Kirjanduse plokk on keelealaste töödega võrreldes selgelt kõhnem. Niisamuti ei ole päris tasakaalus kirjutajate tase – kui keelest kirjutatakse valdavalt magistritööde põhjal, siis kirjanduse spetsiifikat analüüsib ainult üks magistrant, ülejäänud kolm tööd põhinevad bakalaureusetöödel. Lugeja perspektiivist oleks olnud põnevam tutvuda ühtlasema tasemega kirjutajate töödega.

Kirjandusartiklid juhatab sisse Nele Otto, kes kirjutab luuletaja Lehte Hainsalu ballaadiloomes põhimotiividest. Teemavalik on õigus- tatud: ballaad on eesti kirjandusuurimuses pigem perifeerne žanr, mis tihti kriitikas ja ka kirjandusloos suurema tähelepanuta jääb. Ent artiklis on täheldatav liialt ühekülgne ballaadi defineerimine, vahest

oleks võinud toetuda erinevatele teoreetikutele. Laiahaardelise artikli Nikolai Baturini taigaromaanide motiivistikust on kirjutanud Monica-Linde Klemet. Analüüs selgitab Baturini loomet üldisemalt, kuid kaasab seetõttu mõningaid korduvaid aspekte. Tuleb mainida, et Klemeti töös on teatav metodoloogiline probleem: tekstis ei ole eristatavad analüüsi- ja interpretatsiooniosa ning neid pidevalt segades jääb artikkel veidi laialivalguvaks.

Elle-Mari Talivee uurib Karl Ristikivi Tallinna-triloogia teist romaani „Õige mehe koda” (1940). Teooriaosas toetub ta Tiit Hennoste modernismikäsitlusele ja Mihhail Bahtini kronotüübi teooriale, kuid toob sisse ka huvitavaid linnasemiootika-kontseptsioone, vaadeldes ruumi/maja kui teksti üht tegelast (vana hoone on Talivee käsitluses suisa personifitseeritud – *ta*).¹ Autori keskendumine ruumile kirjandusteoses on meeldiv vaheldus traditsioonilisemale motiivianalüüsile, mida pakkusid eelpool tutvustatud tööd. Elinor Taluste artikkel vägivallast tänapäeva noortekirjanduses on teiste kirjandusalaste uurimustega võrreldes praktilisema suunitlusega. Selles analüüsitakse, kuidas võiks vägivalla kujutamine noortekirjanduses aidata noortel vägivalla ilmingutega toime tulla ja tehakse ettepanekuid, kuidas seda laadi teoseid koolis kasutada. Vahest rõhutab artikkel niigi iseenesestmõistetavat (rühmatööde läbiviimine koolitunnis ja teose probleemide kohta skeemi koostamine), kuid selle eesmärk õpipraktikas üldiselt on siiski väga perspektiivikas.

Vaatamata mõnele kitsaskohale on EFTÜ tudengitööde kogumik väärt lugemisvara ja seda eelkõige õppuritele endile. Üliõpilastööde avaldamine on ju noortele autoritele võimsaks tunnustuseks ja edasiseks motivatsiooniks. Artiklite tervikuks koondamise ja toimetamise eest tuleks kindlasti tänada ka toimetajat, samuti on suure töö ära teinud tudengite juhendajad ja retsensendid (iga artikkel läbis kahe pimeretsensendi kadalipu). Jääb ainult loota, et EFTÜ üliõpilaskogumike avaldamine muutub järjepidavaks ning veelgi nauditavam oleks lugeda eri ülikoolide ühisprojektina koostatud kogumikku, mis pakuks võrdlusainest ja arutlusmaterjali laiemalt kui vaid ühe ülikooli noorte eesti filoloogide uurimistööde ulatuses.

Merlin Piirve
Tallinna ülikooli magister

¹ Talivee on vastavat teemat ka laiemalt lahanud, vt „Romaani õige mehe koda sünniloost ja Karl Ristikivi linnast”, *Keel ja Kirjandus* 2, 2009, 124–134.